

УДК 378.657

І. П. Приходько,
доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Дніпропетровський державний аграрний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ ДО ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Дослідження, проведені у статті, спрямовані на обґрунтування базових підходів та принципів формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності в процесі магістерської підготовки за спеціальністю “Облік і аудит”.

Researches are conducted in the articles directed on the ground of base approaches and principles to forming of readiness of future accountants to teaching activity in the process of master's degree preparation after speciality “Account and audit”.

Ключові слова: бухгалтер, викладацька діяльність, педагогічні умови, магістерська підготовка, компоненти професійної готовності.

Key words: accountant, teaching activity, pedagogical terms, master's degree preparation, components of professional readiness.

ВСТУП

Оскільки відповідно до положень загальнонаукової теорії діяльності (О.М. Леонтєв, В.В. Давидов, С.Л. Рубінштейн) будь-яка дія починається з постановки мети (цільовий компонент), що передбачає наявність образу бажаного результату, то для успішності формування професійної готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності необхідним є створення відповідної моделі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Розробка концептуальної моделі педагогічної дії є обов'язковою з точки зору дидактики вищої школи: модель як результат усвідомленої мислєдіяльності щодо об'єкта педагогічного впливу відображає вищий рівень науково-пізнавальної діяльності викладача (М.Т. Громкова).

Отже, у загальнонауковому розумінні модель — це уявна або матеріально-реалізована система, котра відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта [2, с. 516]. У моделі відображається єдність чуттєвого та логічного, й вона у процесі відображення та відтворення об'єкта здатна його замінити так, що її вивчення дає нову інформацію про об'єкт. Саме модель є засобом встановлення фундаментальних положень теорії [1, с. 137]. За властивостями моделі можливо дізнатися про суттєві властивості об'єкта, тому саме створення моделі формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності дозволяє спроектувати цей процес, тобто визначити його закономірності, принципи, особливості, проаналізувати основні етапи, спрогнозувати ймовірний результат. Створення моделі формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності забезпечує реалізацію евристичної функції — випереджального підходу з урахуванням вимог сучасної вищої освіти та виробництва

до рівня підготовки викладачів економічних дисциплін за спеціальністю “Облік і аудит”.

Завдання дослідження:

- дослідити зміст та сутність поняття “модель” як спеціальної загальнонаукової категорії;
- виявити та систематизувати ключові складові моделі формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності та класифікувати їх;
- обґрунтувати спеціальні принципи формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності.

У статті використано історичний та логічний методи (для дослідження еволюції постановки проблеми та наступності її вирішення), методи конкретизації (для обґрунтування спеціальних принципів формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності) та абстрагування (для вивчення окремих специфічних підходів та принципів формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності).

РЕЗУЛЬТАТИ

Концептуальна модель формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності представляє собою, відповідно до теорії функціональних систем П.К. Анохіна, єдність таких блоків: цільового, змістовно-операційного та результативного (рис. 1).

Цільовий блок містить мету та завдання; змістовно-операційний — принципи, умови, етапи, форми і методи формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності; результативний — критерії та результат.

Отже, метою професійної підготовки магістрів-майбутніх бухгалтерів є формування в них готовності до викладацької діяльності, що передбачає вирішення низки завдань:

- 1) формування мотивації педагогічної діяльності у вищій

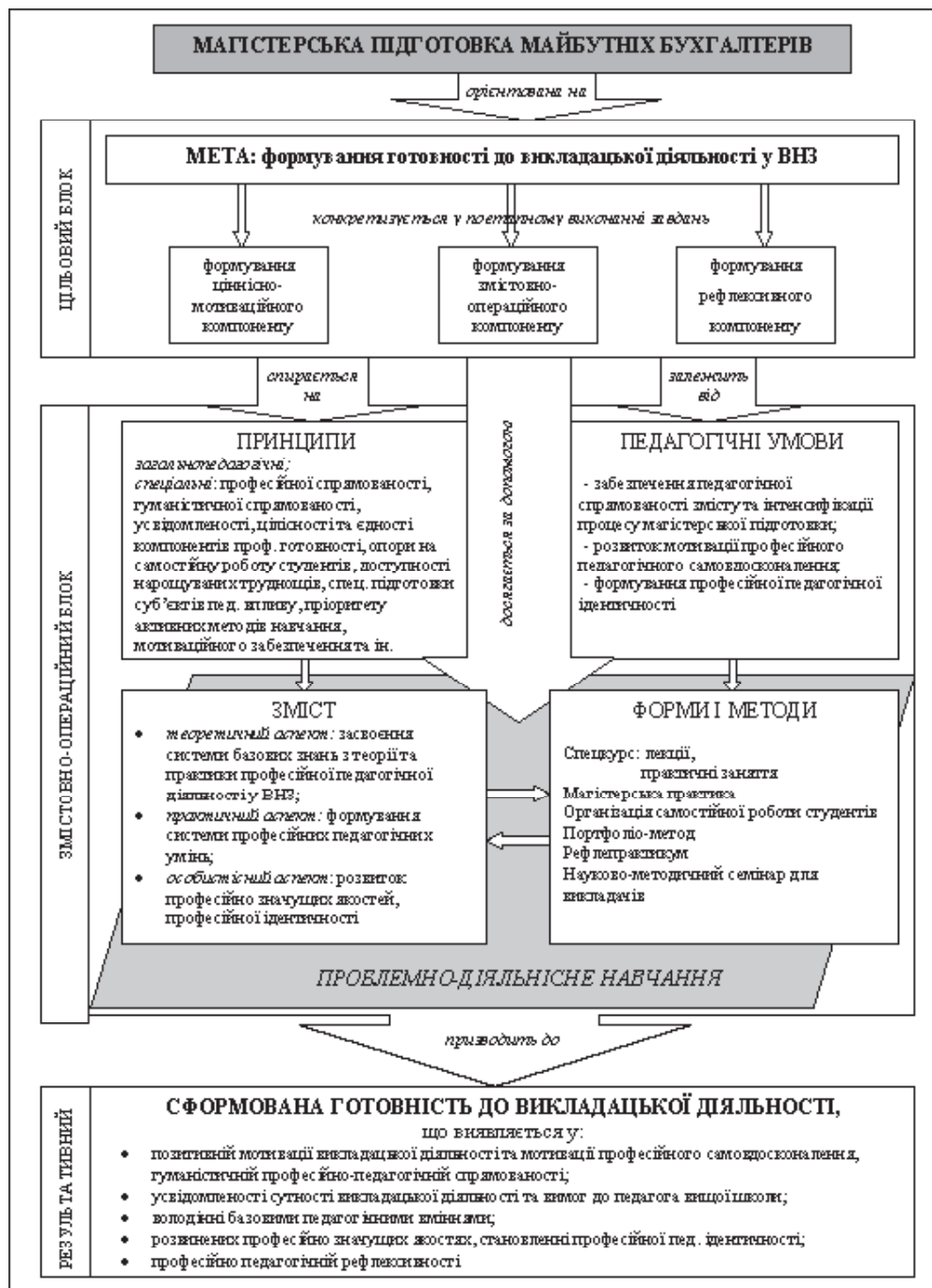

Рис. 1. Концептуальна модель формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності у ВНЗ

школі;

2) оволодіння майбутніми фахівцями спеціальними знаннями, що дають цілісне уявлення про зміст, структуру й функції викладацької діяльності, про сутність готовності до викладацької діяльності у вищому навчальному закладі;

3) актуалізація потреби в самопізнанні, самовизначенні та самовихованні, що є внутрішнім механізмом розвитку професійної готовності особистості;

4) формування професійної педагогічної ідентичності, що є інтегративною складовою професійної готовності;

5) здійснення моніторингу сформованості готовності у майбутніх фахівців до викладацької діяльності.

Мета і завдання професійної підготовки майбутніх бухгалтерів щодо формування в них готовності до викладацької діяльності, з одного боку, та закономірності процесу навчання у вищій школі, що впливають із законів

теорії пізнання і передбачають вияв у відповідних умовах постійних стійких зв'язків і залежностей між трьома елементами навчання — діяльністю викладання, діяльністю учіння й об'єктом засвоєння (змістом навчання), з іншого боку, зумовлюють такі принципи.

Принципами формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності як системи вихідних, основних дидактичних вимог, установок професійного навчання, що забезпечує ефективність освітнього процесу, є загально педагогічні та специфічні положення, висвітлені у працях В.І. Бондаря, М.Т. Громкової, Є.Ф. Зеєра, І.Ф. Ісаєва, В.І. Лозової, В.О. Сластьоніна та ін.

Основними загальнопедагогічними принципами формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності є принципи: 1) науковості; 2) наочності; 3) систематичності; 4) системності; 5) активності; 6) міцності

знань; 7) індивідуального підходу; 8) самостійності й активності суб'єктів навчання; 9) позитивного емоційного фону навчання; 10) забезпечення єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій.

До спеціальних принципів формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності нами віднесені принципи:

— професійної спрямованості: врахування особливостей майбутньої професійної діяльності. Цей принцип передбачає те, що професійна підготовка магістрів економічного напрямку спеціальності "Облік і аудит" має включати й контекст їх майбутньої викладацької діяльності, а не тільки економічної, як це відбувається у вищій школі. Для цього необхідним є: 1) розкриття значення теоретичних знань з педагогіки та психології вищої школи, з теорії педагогічної діяльності у практичній діяльності викладача ВНЗ; 2) висвітлення зв'язку історії педагогіки вищої школи з розвитком суспільного життя, соціальних потреб; 3) звертання до життєвого досвіду студентів, їх досвіду навчання у вищій школі, власних спостережень;

— гуманістичної спрямованості: повага до студента знаходить вияв у повазі та вимогливості викладача, у співчутті, емпатійному ставленні, опорі на позитивне, в організації ситуації успіху, що передбачає: виявлення позитивних якостей, допомогу з метою усвідомлення студентом своїх можливостей, зміцнення почуття гідності, організацію виконання ним конкретних справ, дій; мімічне, пластичне, вербальне, предметне, дійове підкріплення позитивного. Саме реалізація цього принципу веде до сформованості у майбутнього фахівця гуманізму як вершини його моральності, що знаходить своє виявлення у: свідомому засвоєнні універсальних цінностей загальнолюдської та національної культури; осмисленні єдності людського роду і себе як його неповторної частки, зв'язку з іншими людьми, суспільством, природою; виявленні любові до людей, всього живого, милосерді, доброти; прагненні до оволодіння способами самовиховання, самовдосконалення;

— усвідомленості: цей принцип передбачає обов'язковість усвідомлення майбутніми фахівцями сутності феномену професійної готовності особистості до викладацької діяльності: її функцій, змісту, критеріїв, механізмів саморозвитку та самовдосконалення, методів самодіагностики;

— цілісності та єдності компонентів професійної готовності: готовність майбутніх фахівців із обліку до викладацької діяльності є цілісним явищем, яке складається з трьох складових, що взаємозв'язані та створюють єдине ціле; професійна готовність особистості не може бути зведена до якогось або двох з одного з них, відтак формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності передбачає застосування комплексу педагогічних впливів, спрямованих на усі її складові;

— спеціальної підготовки суб'єктів професійно-педагогічного впливу: викладачі, що здійснюють формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності, мають володіти спеціальними знаннями щодо специфіки категорії студентів (їх професійної спрямованості), особливостей їх професійної підготовки, спеціальних форм та методів, які в обмежений термін можуть забезпечити успішність педагогічного впливу;

— опори на самостійну роботу студентів: у зв'язку з складністю явища професійної готовності особистості та обмеженим терміном її формування у студентів-бухгалтерів саме організація самостійної роботи дозволяє забезпечити ефективність формувальних заходів;

— доступності нарощуваних труднощів: процес навчання, який потребує від студентів напруження сил, сприяє їх розумовому розвитку, що дозволяє, у свою чергу, висувати перед ними все нові, більш складні завдання. Як стверджував М.О. Данилов, трудність є виразом суперечностей

між новим, що повинен пізнати індивід, тими завданнями, які він повинен вирішити, і наявністю у нього запасу знань, уявлень, умінь вирішувати завдання, що пред'являються. Щоб подібна суперечність стала рушійною силою процесу навчання, воно повинно висуватися логікою цього процесу, бути ланцюгом у низці пізнавальних завдань, що вирішуються студентами під керівництвом викладача. Важливо при цьому, щоб суперечності набували внутрішнього характеру, тобто ставали суперечностями у свідомості студента і переживались ним як трудність [4, с. 114];

— пріоритету активних методів навчання, інтерактивних технологій: формування готовності до викладацької діяльності у майбутніх бухгалтерів має ґрунтуватися на застосуванні як традиційних для вищої школи форм та методів навчання (лекція, практичні заняття), так і активних, інтерактивних, бо саме вони мають різноманітні ресурси сприяння особистісному та професійному розвитку, забезпечують актуалізацію внутрішньо особистісних механізмів;

— мотиваційного забезпечення навчального процесу, що передбачає необхідність цілеспрямованого формування у студентів мотивації навчально-професійної, викладацької діяльності.

Під педагогічними умовами ми розуміємо обставини освітнього процесу, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення мети професійної підготовки майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності. До педагогічних відносимо такі умови, які свідомо створюються в навчальному процесі й які повинні забезпечувати найбільш ефективне формування професійної готовності майбутніх фахівців до викладання. Чим краще підготовлені та реалізовані педагогічні умови, тим на більш вагомій результаті можна очікувати [3, с. 707].

ВИСНОВКИ

Умови успішного формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності як суттєві компоненти комплексу об'єктів, за наявності яких можливе існування самого явища професійної педагогічної готовності, як сукупність чинників навчально-виховного процесу у вищій школі, включають такі необхідні та достатні положення.

По-перше, забезпечення педагогічної спрямованості змісту та інтенсифікації процесу магістерської підготовки бухгалтерів.

По-друге, розвиток мотивації професійного педагогічного самовдосконалення у майбутніх бухгалтерів.

По-третє, формування професійної педагогічної ідентичності у майбутніх бухгалтерів як основи їх готовності до викладацької діяльності у вищій школі.

Комплекс вищезазначених педагогічних умов забезпечить формування готовності майбутніх бухгалтерів до викладацької діяльності, оскільки спрямований на забезпечення як змістовних, так і таких процесуальних компонентів викладацької готовності майбутніх фахівців — механізмів їх саморозвитку та самовдосконалення, успішного професійного становлення як позитивної мотивації професійного самовдосконалення та розвиненої професійної педагогічної ідентичності.

Література:

1. Анисимов О.С. Основы методологического мышления / Анисимов О.С. — М.: Наука, 1989. — 214 с.
2. Кремень В.Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
3. Лозова В.І. Лекції з педагогіки вищої школи: навчальний посібник / за ред. В.І. Лозової. — Харків: ОВС, 2006. — 496 с.
4. Фролов И.Т. Философский словарь / Под ред. И.Т.